

USA-base, Andenes versus Evenes

Foto: U.S. Navy photo by Liz Goettee. Poseidon P8 til venstre og Orion P3 til høyre.

Overvåkingsflyene Orion har gjort en utmerket innsats for nasjonal kontroll over våre havområder. Andenes har vært en ideell flybase pga. sin geografiske plassering nært og sentralt i det området som skulle overvåkes. De gamle Orionflyene med propell, ble vedtatt skiftet ut til nye maritime patruljefly, Boeing P-8A Poseidon. Det første norske Poseidon-flyet landet på Evenes 24. februar 2022. For overvåking av våre havområder skulle vi tro dette var et framskritt. Men hvorfor må de flyttes fra Andenes til Evenes?

Stortinget vedtok flyttinga i 2016. Daværende forsvarsminister fra Høyre, Ine M. Eriksen Sørreide framstilte Evenes flyplass som klar til å ta imot flyene, det var bare å skru på lysbryteren. Høyres siste forsvarsminister, Frank Bakke-Jensen sa at det var en helhetsvurdering. Han la egentlig bare fram to tungtveiende argumenter; to baser gir økte kostnader, og Evenes skulle bygges ut til en framskutt kampflybase.

Forsvarsminister Odd Roger Enoksen erkjente i desember 2021 at det var store problemer med Evenes, og at kostnadene nå hadde nådd budsjetttrammene. Han signaliserte at det sto betydelige investeringer igjen. Mange hadde håpet at ny rød-grønn regjering skulle gjøre om på vedtaket siden de faglige råd gikk i favør for Andenes. Men med noen millioner kroner til Andøya Space Center (ASC), håpet Senterpartiet at det skulle gå bra med å gå fra sitt valgløfte. En del av Støres taktikk var å sette Enoksen inn som forsvarsminister. Dagen før han meldte avgang pga. en metoo-sak, la Enoksen fram ny stortingsmelding om endringer i forsvaret, som også angår Andenes og Evenes. Andøya flystasjon skal få en ny rolle som militær base. Den skal bli en permanent base for å ta imot allierte styrker. Det betyr fortsatt drift av to flyplasser. I tillegg har

kostnadene ved utbygginga av Evenes nå sprengt budsjetttrammene. Utbygginga på Evenes var beregna til 3,5 mrd., og nå regner forsvaret med at kostnadene vil overstige 8 mrd. Likevel er ikke turbulens, avising og hangarer blitt bedre enn på Andenes.

Vi kan derfor slå fast at Bakke-Jensens økonomiske argumenter for Evenes ikke var riktige. Nå vil to flyplasser bli driftet, og kostnadene med Evenes blir 2 til 3 ganger dyrere enn hva Stortinget vedtok i 2016.

Det må ligge andre motiver bak Høyre og AP siden de standhaftig fortsatt velger Evenes som base for maritime patruljefly, såkalt MPA-base. Hvis vi går tilbake til de første fagmilitære råd i 2015, så var ikke patruljerende overvåkingsfly prioritert. Orion-flyene skulle erstattes med satellittbaserte sensorer og suppleres med bemannede og ubemannede overvåkingsfly. For Norge var det viktig å vise tilstedeværelse ovenfor den internasjonale fiskeflåten. Det er en del av håndhevelsen av vår suverenitet i havområdene. Det ble et kompromiss med maritime patruljefly, men da skulle disse flyttes til den framskutte kampflybasen Evenes. Det ble sagt at det var en del av beredskapen for hurtig respons, Quick Reaction Alert (QRA). De nye overvåkingsflyene legger større vekt på overvåking av ubåter enn fiskefartøy. Anti-ubåt operasjoner er blitt Poseidon-flyenes hovedoppgave, og de er utstyrt med muligheten til å slippe torpedoer på sjømål.

Helheten dreier seg ikke lenger om nasjonal suverenitetshevdelse og overvåking, men om militær oppbygging i nord. Enoksen sine private affærer overskygger nyhetene i forsvarsmeldinga.

Også i ly av Russlands angrep på Ukraina, forsvinner en debatt om suverenitetsavståelse til USA. Vi avstår suverenitet på Rygge, Sola, Evenes og Ramsund. Avtalen skal opp i Stortinget til våren, og godkjennes den da, åpnes det for ytterligere avståelse av norsk jord uten at det skal behandles av Stortinget. Basene vil øke spenningene i vår region, større krigsfare og risiko for atombomber på norsk jord.

Avtalen med USA undergraver basepolitikken vår fra 1939, som bl.a. gikk ut på ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid. Avtalen undergraver også norsk sjølråderett. Vi gir en fremmed makt tillatelse til å lagre våpen og ammunisjon uten å vite hvilke våpen det vil være snakk om. Avtalen mangler klare forsikringer mot utplassering av atomvåpen på norsk territorium i fredstid. Vi

gir i fra oss jurisdiksjon slik vi så på ulykkesstedet for det amerikanske militærflyet sør for Bodø i mars d.å. Vår rettshåndhevelse blir satt til side. Dette er å legge opp til at vi skal bli en vasallstat for USA i den internasjonale spente situasjonen vi er i nå. Nord-Norge blir brukt til å tjene USA sine militære mål. Vi skal gå fra å drive overvåking til å være en militær kampbase for USA her nord.

I dette perspektivet bør en også se nærmere på romfartseventyret på Andenes. Hva går satsinga på en ny utskyttingsrampe og satellittbase på Andøya, ut på? Vil Andøya Space Center (ASC) inngå i amerikanernes globale rakettskjold? Da må vi først kunne ha en debatt om Norge skal være med på å militarisere verdensrommet. Norge bør heller være forsvarer for at både Svalbard og verdensrommet skal være fri for militære installasjoner.

Fra å være NATO sine øyne og ører i Arktis, legges det opp til at vi skal stille vårt land til disposisjon for USA sin strategi. Og framstøtet skjer i en opphetet internasjonal situasjon med krig. Her i landet har vi fått et debattklima lik det vi har kritisert både Russland og Kina for. Det blir ikke gitt rom for å kritisere USA eller NATO. Men kampen mot alle stormaktene, dvs. Russland, Kina og USA, må små nasjoner som Norge ta. Vi må slåss for sjølstendighet og uavhengighet. Dersom vi går inn i allianser med noen av dem, vil vi risikere at kampene stå her. Vi kan fort bli slagmark i en ny lokal konflikt.

De politiske partiene våre som nå søker til militærblokker, underslår at Norge har nasjonale interesser og må ha en selvstendig forsvarspolitik. USA-baser drar oss bare lengre inn i stormakts rivaliseringa.

Frode Bygdnes

[Andøya flystasjon, Evenes flystasjon | USA-baser drar oss lengre inn i stormaktsrivaliseringa \(nordnorskdebatt.no\)](http://nordnorskdebatt.no)

[Forsvaret, Politikk | USA-base, Andenes versus Evenes \(iharstad.no\)](http://iharstad.no)

[USA-base – Andenes versus Evenes | steigan.no](http://steigan.no)

[«USA-base, Andenes versus Evenes» - ht.no](http://ht.no)

[USA-base, Andenes versus Evenes \(blv.no\)](http://blv.no)